

องค์ประกอบความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑
บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ
The Component of Being a Professional Teacher in the 21st
Century Model Based on the Buddhist Integrated Ethics of
Profession

ชนันภรณ์ อารีกุล Chananporn Areekul^๑

Received: *April 27, 2019*

Revised: *August 21, 2019*

Accepted: *August 22, 2019*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ กลุ่มตัวอย่างคือครูระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน ๒๖๕ รูป/คน เครื่องมือในการวิจัยคือแบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา ใช้สถิติเชิงบรรยายและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน จรรยาบรรณวิชาชีพ ทักษะการคิดและหลักธรรมสำหรับความเป็นครู และมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าไค-สแควร์ ๑๙๒.๖๗ ค่าความน่าจะเป็น ๐.๐๐๐ ค่าองศาอิสระ ๑๐๔ ค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์ ๑.๘๕ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน ๐.๘๐ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว ๐.๘๕ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ ๐.๙๙ ค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปของคะแนนมาตรฐาน ๐.๐๖๕ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานอยู่ระหว่าง ๐.๒๙ ถึง ๐.๙๕ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๑๐

คำสำคัญ: ความเป็นครู, จรรยาบรรณวิชาชีพ, พุทธบูรณาการ

^๑ ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Adult Education and Lifelong Education, Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand. Email: chananporn@g.swu.ac.th

Abstract

The purposes of this research were to synthesize and analyze the confirmatory factor of the components of being a professional teacher in the 21st century based on the Buddhist integrated ethics of profession. The samples were 265 teachers in primary and secondary schools. The instruments were the documentary analysis form and the questionnaire. The data analysis were content analysis, the descriptive statistical analysis, and the confirmatory factor analysis. The research results were the components of being a professional teacher in the 21st century based on the Buddhist integrated ethics of profession were: 1) the instruction, the ethics of profession, 3) the thinking skills, and 4) the Buddhism principles for being teacher, and the components were found that model was fitted with empirical data with Chi-Square (χ^2) = 192.67, Probability value (P-value) = 0.000, Degree of freedom (df) = 104, Chi-Square Statistic (χ^2/df) = 1.85, Goodness of Fit Index (GFI) = 0.90, Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.85, Comparative Fit Index (CFI) = 0.99, Root Mean Square of Error Approximation (RMSEA) = 0.065, Factor Loading (β) = 0.29 – 0.95, and the value of significant different of .10.

Keywords: Professional Teacher, Ethics of Profession, the Buddhist Integration

๑. บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าในยุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีในยุคปัจจุบันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านธรรมชาติและวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ระบบข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วทั่วทุกส่วนของโลกอย่างรวดเร็ว มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การศึกษา วิทยาศาสตร์ และการแพทย์ ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ ๒๑ สมาชิกในสังคมจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโลกให้ได้ ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนอยู่ท่ามกลางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงจะต้องรู้เท่าทันกระแสดังกล่าว การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะสำคัญในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นมิติใหม่ของวงการการศึกษา ที่ทุกองค์กรทั้งในระดับประเทศลงมาถึงระดับที่มีหน้าที่โดยตรงหรือที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างก็ให้ความสำคัญและร่วมมือกันวางแผนการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีทักษะสำคัญและจำเป็นบนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพลเมืองโลก และร่วมมือกันสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์และสภาพแวดล้อมในโลก^๒

^๒ สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ๑๙๑๙ เทคโนโลยีปริทัศน์, ๒๕๕๘), หน้า ๗.

การศึกษาคือเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาคน พัฒนาสังคม พัฒนาประเทศชาติ การวางนโยบายให้เกิดเป็นสังคมแห่งความรู้ย่อมมีการส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และเมื่อการศึกษาไทยดำเนินมาถึงช่วงศตวรรษที่ ๒๑ การจัดการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคม กล่าวคือ ๑) ด้านหลักสูตร เน้นหลักสูตรมาตรฐานการเรียนรู้ มีกรอบหลักสูตรเป็นหลักหลักสูตรแกนกลางในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแต่ละสถานศึกษาจะต้องนำกรอบหลักสูตรไปพัฒนาเป็นหลักหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น และมีการพัฒนารายวิชาพื้นฐานเพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียน และบูรณาการเรื่องราวของท้องถิ่น ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนบรรลุตัวชี้วัดของมาตรฐานการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนสื่อการเรียนรู้เน้นสื่อตามสภาพจริง สื่อ ICT รวมทั้งใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตามสภาพจริง ๓) ด้านการประเมินการเรียนรู้ เน้นการประเมินการเรียนรู้และผลการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย ๔) ด้านการจัดการในชั้นเรียน เน้นการสร้างบรรยากาศเชิงบวกเพื่อสร้างให้ผู้เรียนมีวินัยเชิงบวก เรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์และค่านิยมตามหลักสูตรและตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และ ๕) ด้านการนิเทศเพื่อพัฒนาครู โดยเน้นกระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) เห็นได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนในสอดคล้องกับการสังคมแห่ง

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนด

อย่างไรก็ตามในการประกอบอาชีพการมีจรรยาบรรณเพื่อยึดถือเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับความประพฤติจะช่วยให้เกิดการปฏิบัติที่ชัดเจน อาชีพครูก็เช่นกัน เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของความเป็นครู เห็นได้ว่า การเป็นครूमืออาชีพในศตวรรษที่ ๒๑ ในสังคมไทยนั้น ครูต้องเป็นผู้ที่มีทั้งความรู้ และคุณธรรม เพราะหน้าที่ของครูคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม หากครูขาดคุณธรรม จริยธรรมแล้ว ประเทศก็อาจจะไม่สามารถผลิตบุคคลที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคตได้ ซึ่งในสังคมไทยคนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ทำให้พระพุทธรูปศาสนา มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย การบูรณาการแนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมไปปรับใช้กับการพัฒนาครูจึงเป็นเรื่องน่าสนใจ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครู คุณลักษณะและแนวทางปฏิบัติของครूमืออาชีพในศตวรรษที่ ๒๑ ยังไม่พบว่ามีเอกสารที่สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ ได้ครบถ้วน จึงมีความจำเป็นในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ โดยใช้การสังเคราะห์งานวิจัยในการศึกษา ค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้นเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครบถ้วนและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้นพบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ บน

พื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ ยังขาดองค์ความรู้ที่มาจาก การสังเคราะห์ความรู้ด้วยวิธีการสังเคราะห์งานวิจัย จากปัญหาและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาวิจัย เพื่อบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู สามารถนำไปใช้ในการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาครูในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของประเทศที่คนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธได้

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ” วัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี ๒ ข้อ คือ

๑. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ
๒. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ ๑ ขั้นการศึกษาเอกสารและการสังเคราะห์งานวิจัยโดยวิธีโดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร ซึ่งเป็นการศึกษา

เอกสารต่าง ๆ เช่น ตำรา หนังสือ บทความ และสิ่งสร้างสรรค์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครู เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ เอกสารต่าง ๆ เช่น ตำรา หนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครู ที่คณะผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้จากฐานข้อมูลห้องสมุด และฐานข้อมูลออนไลน์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยในขั้นตอนนี้ คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ระยะที่ ๒ ขั้นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น จำนวน ๒๖๕ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และคณะผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรม LISREL ๙.๓

๔. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยของการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. องค์ประกอบความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการ

จัดการเรียนการสอน ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านทักษะการคิด และหลักธรรมสำหรับความเป็นครู ซึ่งรายละเอียดขององค์ประกอบแต่ละด้าน มีดังนี้

๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน

๑.๑ ปรัชญาทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาทางการศึกษา แนวคิดการศึกษา หลักจิตวิทยาทั่วไป จิตวิทยาพัฒนาการ พัฒนาการด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ จิตวิทยาการศึกษา การพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านสังคมและด้านจิตใจ

๑.๒ ทักษะการสร้างหลักสูตร ครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง ออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรการสอน ต้องเชี่ยวชาญในการใช้หลักการสอน เทคนิคการสอน และสามารถเลือกใช้รูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล

๑.๓ ทักษะการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้อื่นในชั้นเรียน ครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถพัฒนาและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการจัดและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ โดยนวัตกรรมต้องครอบคลุมทั้งนวัตกรรมทางด้านหลักสูตร นวัตกรรมการเรียนการสอน นวัตกรรมสื่อการสอน และนวัตกรรมการบริหารจัดการฐานข้อมูลในสถานศึกษา

๑.๔ ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ครูต้องสามารถนำทฤษฎีการเรียนรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการศึกษาหลักจิตวิทยาการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ซึ่งมี

จุดเน้นที่แตกต่างกันไป มาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ มีเทคนิคที่น่าสนใจในการนำเข้าสู่บทเรียน มีทักษะการสื่อสาร การสอนที่ดีและชัดเจน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ใช้เทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ วิพากษ์ แก้ปัญหา และฝึกปฏิบัติเพื่อแสดงทักษะที่คาดหวังได้

๑.๕ ทักษะการประเมินการเรียนรู้ ครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถใช้ในการวัดเพื่อประเมินครอบคลุมทั้ง ๓ แนวทาง ได้แก่ การประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as learning) การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for learning) การประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment of learning)

๑.๖ ทักษะทางการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ครูต้องมีลักษณะของความเป็นครูนักวิจัย (teacher-researcher) โดยใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน หรือใช้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้หรือพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง

๒) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ

๒.๑ จรรยาบรรณต่อตนเอง ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

๒.๒ จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

๒.๓ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

๒.๔ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

๒.๕ จรรยาบรรณต่อสังคม ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๓) ด้านทักษะการคิด

๓.๑ ทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ หาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล เพื่อค้นสภาพความเป็นจริง ไขความกระจ่างในเนื้อหา เชื่อมโยงความรู้เพื่อการถ่ายทอดได้

๓.๒ ทักษะการคิดสังเคราะห์ เป็นความสามารถในการรวบรวมความรู้ต่าง ๆ ได้ อย่างแม่นยำ และอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจได้ พร้อมทั้งเป็นผู้ช่างสังเกตและรับรู้ในรายละเอียดต่าง ๆ ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

๓.๓ ทักษะการคิดอย่างมี
 วิจารณ์ญาณ เป็นการคิดที่มีเหตุผลโดยผ่าน
 การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ปฏิบัติ
 ตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์โดยแสดงออกถึง
 คุณธรรมจากแก่นแท้ทางธรรม รู้ว่าสิ่งใด
 ถูกต้อง สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดควรเลือก หรือสิ่ง
 ใดควรทำ และไม่กระทำในสิ่งที่รู้ว่าผิด

๓.๔ ทักษะการคิดเปรียบเทียบ เป็น
 การพิจารณาให้เห็นลักษณะที่มีความเหมือน
 และ/หรือความต่างระหว่างส่วนหนึ่งกับสิ่งอื่น
 ๆ อธิบายเปรียบเทียบสิ่งดีชี้ให้เห็นได้ชัดแจ้ง
 โดยมีเกณฑ์การตัดสินด้วยความดีงาม
 ยุติธรรม และพิจารณาเลือกสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมี
 ความสุขในการเรียน

๓.๕ ทักษะการคิดแก้ปัญหา เป็น
 ความสามารถในการคิดพิจารณาไตร่ตรอง
 อย่างพินิจพิเคราะห์ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นปม
 ประเด็นสำคัญ เมื่อเกิดปัญหากับผู้เรียนก็ไม่
 นิ่งนอนใจ โดยพยายามหาหนทางคลี่คลาย
 ขจัดปัดเป่า และรู้ว่าใครสามารถช่วยเหลือ
 แก้ไขปัญหาได้

๓.๖ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ เป็น
 กระบวนการทางปัญญาที่สามารถขยาย
 ขอบเขตความคิดที่มีอยู่เดิมสู่ความคิดที่แปลก
 ใหม่ ทั้งในด้านการสอน การสร้างสรรค์การ
 เรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ
 ทางการเรียนรู้

๔) หลักธรรมสำหรับความเป็นครู

๔.๑ เทศนา ๒ คือ การชี้แจงแสดง
 ความ ประกอบด้วย ๑) บุคลาธิษฐาน และ ๒)
 ธรรมาธิษฐาน

๔.๒ ปฏิสัมภทา ๔ คือ การมีปัญญา
 แดกฉาน ความชำนาญพิเศษ ประกอบด้วย

๑) อັถถปฏิสัมภทา ๒) ฐัมมปฏิสัมภทา ๓)
 นิรุตติปฏิสัมภทา และ ๔) ปฏิภาณปฏิสัมภทา

๔.๓ ประมาณ ๔ คือ คุณลักษณะ
 ของบุคคลที่เป็นเครื่องวัดความเลื่อมใสชื่นชม
 ยินดี ประกอบด้วย ๑) รูปประมาณ ๒) โฆษ
 ประมาณ ๓) ลูขประมาณ และ ๔) ธรรม
 ประมาณ

๔.๔ เทศนาวิธี ๔ คือ การมีลีลาใน
 การสอน ประกอบด้วย ๑) สันทัสสนา ๒)
 สมာทปนา ๓) สมุตเตชชา และ ๔) สัมปหังส
 นา

๔.๕ ธรรมเทศกธรรม ๕ คือ ธรรมที่
 ผู้สอนควรตั้งไว้ในใจ ประกอบด้วย ๑) อนุ
 ปุพพิกถัง ๒) ปริยายทัสสาวิ ๓) อนุทยตั้ง
 ปฏิจจะ ๔) นะ อามิสันตโร และ ๕) อັถตา
 นัญญจปริญจะ อั้นปหัจจะ

๔.๖ พหุสุต ๕ คือ คุณสมบัติของผู้
 คงแก่เรียน ประกอบด้วย ๑) พหุสุตา ๒)
 ธตา ๓) วจสา ปริจิตา ๔) มนसानุเปกขิตา
 และ ๕) ทิฏฐิยา สุปฏิวิทชา

๔.๗ อนุปุพพิกกา ๕ คือ การแสดง
 เนื้อหาที่ลุ่มลึกไปตามลำดับจนเข้าใจ
 ประกอบด้วย ๑) ทานกถา ๒) สีลกถา ๓)
 สັคคกถา ๔) กามาทีนวกถา และ ๕) เนกขัม
 มานิสังสกถา

๔.๘ กัลยาณมิตรธรรม ๗ คือ ธรรมที่
 ครูควรยึดในการปฏิบัติหน้าที่ ครูที่มีความเป็น
 กัลยาณมิตรย่อมช่วยสร้างบรรยากาศการ
 เรียนรู้ในชั้นเรียน ประกอบด้วย ๑) ปิโย ๒)
 ครุ ๓) ภาวนิโย ๔) วัตตา ๕) วจันกขโม ๖)
 คัมภีร์ญจะ ถลัง กัตตา และ ๗) โน จัฏฐาเน
 นิโยชเย

๒. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ หลังการปรับโมเดลโดยปรับแก้รูปแบบสมมติฐานตามค่าดัชนีความกลมกลืนพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ ๑๙๒.๖๗, $p = ๐.๐๐๐$, $df = ๑๐๔$ และเมื่อพิจารณาจากค่าอื่น ๆ ร่วมด้วยพบว่า ค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ ๑.๘๕ และมีค่าน้อยกว่า ๒ ส่วนค่าดัชนี GFI = ๐.๙๐, AGFI = ๐.๘๕, CFI = ๐.๙๙ มีค่ามากกว่า ๐.๙๐๐ สำหรับค่าดัชนี RMSEA = ๐.๐๖๕ สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) อยู่ระหว่าง ๐.๒๙ ถึง ๐.๙๕ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๑๐ ทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานมากที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน (TC) ($\beta = ๐.๙๕$) รองลงมาคือ ด้านทักษะการคิด (TK) ($\beta = ๐.๙๔$) และด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ (PF) ($\beta = ๐.๙๓$) ตามลำดับ

๕. อภิปรายผลการวิจัย

๑) องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ปรัชญาทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ทักษะการสร้างหลักสูตร ทักษะการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะการประเมินการเรียนรู้อัน และทักษะทางการวิจัยปฏิบัติการใน

ชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสุเทพ ธรรมะตระกูล และ อนุวัติ คุณแก้ว^๓ ซึ่งศึกษาเรื่องคุณลักษณะของครูยุคใหม่ และพบว่าคุณลักษณะของครูยุคใหม่ประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะการสอน ด้านอารมณ์ และ ด้านความรู้ความสามารถ ซึ่งทั้งด้านทักษะการสอนและด้านความรู้ความสามารถเป็นองค์ประกอบที่สะท้อนถึงองค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอนได้อย่างชัดเจน เห็นได้ชัดเจนว่า การจัดการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการประกอบวิชาชีพครู และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการด้วย

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสภาแห่งชาติด้านมาตรฐานวิชาชีพการสอน (NBPTS) มีการกำหนดหลักและมาตรฐานคุณลักษณะตามเกณฑ์การประเมินครูใหม่^๔ ๑๐ ประการเพื่อการออกไปประกอบวิชาชีพครู ซึ่งมาตรฐานนี้เทียบเท่าวุฒิปริญญาชั้นสูงของสภาแห่งชาติด้านมาตรฐานวิชาชีพการสอน (NBPTS) ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก เช่น ครูต้อง

^๓ สุเทพ ธรรมะตระกูล และอนุวัติ คุณแก้ว, *คุณลักษณะของครูยุคใหม่*, (เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕), หน้า ค.

^๔ สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, *หลักและมาตรฐานคุณลักษณะตามเกณฑ์การประเมินครูใหม่*, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๖.

เข้าใจความคิดหลัก เครื่องมือที่จะใช้หาความรู้ และโครงสร้างของหลักการที่ใช้สอน และสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทำให้ลักษณะต่าง ๆ นี้มีความหมายแก่นักเรียน ครูต้องเข้าใจว่าเด็กเรียนรู้ได้อย่างไรและพัฒนาอย่างไร และสามารถตระเตรียมโอกาสแห่งการเรียนรู้ที่สนับสนุนการพัฒนาทางสติปัญญา และสังคมส่วนบุคคล ครูต้องเข้าใจว่านักเรียนแตกต่างกันอย่างไรในการมีแนวทางเรียนรู้ และครูต้องสร้างโอกาสทางการสอนที่มีการปรับให้เข้ากับนักเรียนที่มีความหลากหลาย ครูต้องเข้าใจและใช้ยุทธศาสตร์การสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยเร่งเร้าการพัฒนาของนักเรียนให้มีความคิด รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ แก้ปัญหาและแสดงทักษะได้ ครูต้องใช้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันดลใจและพฤติกรรมของกลุ่มและส่วนบุคคลที่จะสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เร่งเร้า การพบปะสังสรรค์ทางสังคม การเข้าไปเกี่ยวข้องในการเรียนรู้และการสร้างพลังใจของตนเอง ครูต้องใช้ความรู้ที่มีประสิทธิภาพในหลักการนิเทศด้านการใช้คำพูด การไม่ใช้ถ้อยคำและสื่อที่จะให้มีการเรียนรู้อย่างจริงจัง มีการร่วมมือ การพบปะสังสรรค์ในชั้นเรียน ครูต้องวางแผนการสอนโดยมีพื้นฐานทางความรู้ในเรื่องราวที่สอนประชาคม และเป้าหมายในหลักสูตร ครูต้องเข้าใจและใช้ยุทธศาสตร์การประเมินอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการในการวัดผลและให้มั่นใจว่านักเรียนได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทางปัญญา ทางสังคมและทางกายภาพ ครูต้องเป็นนักปฏิบัติที่มีการทบทวนตนเอง โดยวัดผลอย่างต่อเนื่องในผลของทางเลือกและการปฏิบัติต่อคนอื่น ๆ (นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มิวิชาชีพในประชาคมแห่งการเรียนรู้) และ

เป็นผู้เสาะแสวงหาโอกาสที่จะมีการเติบโตในทางวิชาชีพ และครูต้องสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานในโรงเรียน ผู้ปกครอง และองค์กรในประชาคมที่กว้างขวางมากขึ้น เพื่อช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียน ซึ่งคุณลักษณะทั้งหมดเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนถึงองค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอนทั้งสิ้น

๒) องค์ประกอบด้านทักษะการคิด ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสังเคราะห์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการคิดเปรียบเทียบ ทักษะการคิดแก้ปัญหา และทักษะการคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับทศนา แชมมณีและคณะ^๕ ที่กล่าวไว้ว่า ครูเป็นผู้จัดการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งหมด ทั้งเนื้อหา กิจกรรม และเวลาอยู่ในมือของครู ผู้เรียนจะเป็นนักคิดหรือไม่ อยู่ที่ครูให้โอกาสผู้เรียนได้คิด มีการส่งเสริมการคิดของผู้เรียนหรือให้คำแนะนำวิธีคิดแก่ผู้เรียนหรือไม่ การให้โอกาสผู้เรียนได้คิด ผู้เรียนจะไม่สามารถฝึกทักษะการคิดหรือพัฒนาคุณภาพการคิดของตน ถ้าไม่มีโอกาสได้ฝึกการคิดอย่างสม่ำเสมอ โอกาสสำหรับการคิด ไม่ใช่เวลาที่ให้คิด แต่เป็นโอกาสที่ต้องการให้ผู้เรียนใช้ความคิดและคิดอย่างต่อเนื่อง ครูควรให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดระดับสูงหลาย ๆ ทักษะ และฝึกทักษะเหล่านั้นซ้ำ ๆ เพื่อให้

^๕ ทศนา แชมมณี และคณะ,

กระบวนการเรียนรู้ : ความหมาย แนวทางการพัฒนาและปัญหาข้อใจ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๔๐ - ๔๑.

สามารถใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว การฝึกควรทำให้เป็นธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริงและมีแรงจูงใจให้ผู้เรียนอยากปรับปรุงความคิดของตนเอง การทำความเข้าใจกับลักษณะของการคิดจะทำให้ครูระลึกได้เมื่อวางแผนสอนการคิด เวลาคิดกิจกรรมการเรียนรู้จะเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะของการคิด แต่สิ่งที่สำคัญประการแรก ครูต้องมีความเชื่อหรือมีความเห็นคล้อยตามว่าการคิดมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้เสียก่อน โดยต้องมีความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้ความคิดว่า การคิดเป็นกระบวนการทางสติปัญญา (cognitive process) ที่คนเราใช้สร้างความหมาย ความเข้าใจในสรรพสิ่งรอบ ๆ ตัว การคิดเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในสมอง จัดกระทำกับข้อมูลที่รับเข้ามาทางประสาทสัมผัส การคิดเป็นกระบวนการ มีขั้นตอนการคิดเป็นลำดับในสมอง การคิดแบบต่าง ๆ มีขั้นตอนการคิดที่ต่างกัน การคิดไม่ใช่เนื้อหาที่จะถ่ายทอดให้จดจำกันได้ การคิดเป็นงานเฉพาะตน ผู้เรียนต้องดำเนินการเอง จะให้ผู้อื่นคิดแทนไม่ได้ การคิดเป็นสิ่งที่เกิดภายในสมอง แต่สามารถสังเกตได้จากการกระทำหรือการแสดงออก การคิดเป็นกระบวนการเรียนรู้จากลักษณะสำคัญของการคิดดังกล่าว ทำให้การวางแผนการสอนของครูต้องเลือกวิธีการหรือกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยครูให้ผู้เรียนทำกิจกรรมทุกคน ทุกกิจกรรมต้องทำให้ผู้เรียนใช้ความคิด ครูป้อนข้อมูลผ่านประสาทสัมผัสของผู้เรียนหลาย ๆ ทาง ผู้เรียนทำกิจกรรมโดยใช้การคิดตามลำดับขั้นตอน และผู้เรียนแสดงผลของการคิดด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น อธิบายด้วยคำพูดของ

ตนเอง สรุปลงเป็นความคิดรวบยอด แสดงผลงานหรือปฏิบัติงาน จากประเด็นที่น่าสนใจ ดังกล่าวสะท้อนว่า ทักษะการคิดเป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบความเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ องค์ประกอบหนึ่ง

๓) องค์ประกอบด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ จรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม สอดคล้องกับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๖ ซึ่งมีข้อกำหนดของจรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม โดยมาตรฐานการปฏิบัติตนเป็นจรรยาบรรณของวิชาชีพที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแบบแผนในการปฏิบัติตน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตามระเบียบจรรยาบรรณครูพุทธศักราช ๒๕๕๙^๖ ตามที่เลขาธิการคุรุสภาได้เสนอพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและแนวทางการปฏิบัติ เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคม อันนำมาซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ดังนั้นองค์ประกอบที่ ๒

^๖ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ประกาศสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๕๒), หน้า ๕ - ๑๐.

จึงเป็นองค์ประกอบของรูปแบบความเป็นครู ในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ ที่ไม่แตกต่างไปจาก ข้อบังคับของคุรุสภา ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้ว

๔) องค์ประกอบด้านหลักธรรม สำหรับความเป็นครู ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย ได้แก่ เทศนา ๒ ปฏิสัมภิยา ๔ ประมาณ ๔ เทศนาวิธี ๔ ธรรมเทศกธรรม ๕ พหุสุต ๕ อนุพุทพิกถา ๕ และกัลยาณมิตรธรรม ๗ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) วิเคราะห์ไว้ใน พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมได้อธิบายถึงหลักธรรมที่ครูควรยึดปฏิบัติไว้หลายธรรมะ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์และบูรณาการร่วมกับจรรยาบรรณวิชาชีพ และนักวิชาการหลายท่านได้กำหนดคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมไว้เป็นอันดับสำคัญของคุณลักษณะความเป็นครู เช่น สุคนธ์สินธพานนท์^๗ ซึ่งสรุปทักษะของครูในศตวรรษที่ ๒๑ ว่าควรมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพครู ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะลูกศิษย์ ชักชวนผู้อื่นให้ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม และ สุรศักดิ์

หลายมามา^๘ ซึ่งอธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะครูรุ่นใหม่ที่สำคัญและเป็นจุดเด่นในศตวรรษที่ ๒๑ ควรมีคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม คือ ครูต้องมีความรัก ศรัทธาที่จะเป็นครู มีความเมตตากรุณาและเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ มีจริยธรรม มีกริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย วางตนอยู่ในศีลธรรมอันดีเปี่ยมด้วยคุณธรรมฝึกหัดปฏิบัติตนยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพครูโดยชี้แนะทางถูกต้องแก้ไขสิ่งผิดและยึดมั่นตามหลักศาสนา และมีบุคลิกภาพดีเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็กและสาธารณชน ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และการดำรงชีวิต และมีความสามารถในการปลูกฝังวินัย คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดี และถูกต้องต่อผู้เรียน และสอดคล้องกับธรรมา จิตรชญาวณิช^๙ ซึ่งได้กล่าวถึงลักษณะครูที่ดีในศตวรรษที่ ๒๑ ควรมีลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมสำคัญคือ ครูต้องสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรม ทักษะชีวิต ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะความร่วมมือการทำงานเป็นทีม ทักษะการเรียนรู้ และทักษะอาชีพ และมีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพครู

^๗ สุคนธ์สินธพานนท์, การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ๑๙๑๙ เทคโนโลยีปริทัศน์, ๒๕๕๘), หน้า ๗.

^๘ สุรศักดิ์ หลายมามา, บทบาทครูแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๔๕.

^๙ ธรรมา จิตรชญาวณิช, การศึกษาและความเป็นครูไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๕.

บรรณานุกรม

- ทีศนา แคมมณี และคณะ. กระบวนการเรียนรู้ : ความหมาย แนวทางการพัฒนาและปัญหา
ข้อใจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด, ๒๕๕๕.
- ธราญา จิตรขญาวนิช. การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๐.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ. หลักและมาตรฐานคุณลักษณะตามเกณฑ์การประเมินครูใหม่.
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๐.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. ประกาศสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
คุรุสภา, ๒๕๕๒.
- สุคนธ์ สินธพานนท์. การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่
๒๑. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ๑๙๑๙ เทคโนโลยีปริทัศน์, ๒๕๕๘.
- สุเทพ ธรรมะตระกูล และอนันต์ คุณแก้ว. คุณลักษณะของครูยุคใหม่. เพชรบูรณ์:
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. บทบาทครูแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,
๒๕๕๓.

